

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Teleqraf xəbərləri

səh. 181. “Kuin Elizabet”: Britaniya donanmasına məxsus zirehli hərbi gəmi “Queen Elizabeth” nəzərdə tutulur. Qəzetdə “Kırım Yelizabet” kimi getmişdir.

“drednot” (drednout): zirehli hərbi gəmi.

Qəzetələrdən

səh. 182. “Daxiliyyə naziri Camal bəy”: Camal Keşmir nəzərdə tutulur.

“sultan həzrətlərinin iradəsi ilə...”: Osmanlı sultanı VI Məhməd (Məhməd Vəhi-dəddin) nəzərdə tutulur.

“Votkinski zavod”: Udmurtiyanın Votkinsk şəhərində dəmir emalı zavodu. Əsası XVIII əsrin ortalarında qoyulmuşdur. Rusiyada Vətəndaş müharibəsi illərində zavod dəfələrlə müxtəlif qruplar tərəfindən ələ keçirilərək qarət edilmişdir.

Vükəla Şurasında

səh. 183. “A) Hamı istifadə edir...”: burada bəndlər hərflərlə işarələnərkən, ərəb əlifbasının hərflərinə (əlif, bə, tə) riayət edilmişdir.

Nəzarətlərdə

səh. 184. “üşr”: kənd təsərrüfatı məhsullarından onda bir miqdarında alınan vergi.

Bakı xəbərləri

səh. 187. “Spaski və Nijni-Priyutski küçələrin küncündə”: Bakıda, indiki Zərgərpalan və Süleyman Rəhimov küçələri.

Çərşənbə, 14 may 1919-cu il, nömrə 180

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Çarşənbə, 13 şabanül-müəzzəm sənə 1337. 14 may 1919 sənə.

Türk və İslamlaşma müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 25 rublə, 2 aylığı 45 rublə, 3 aylığı 60 rublə. Elan fiatı: birinci səhifədə sətri 4 rublə, axırncı səhifədə sətri 3 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 2 rublə.

BİRİNCİ MÜSƏLMAN TƏVƏLLÜDXANASI

Yekşənbə [bazar] günü may ayının 11-də mama Gövhər xanım Qazızadə tərəfindən müsəlmlərə məxsus olmaq üzrə xüsusi təvəllüdxana açılır. Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edirlər. Doktor Tsentner konsultasiya icra edir. Armyanski 13, telefon: 58-39.

TƏTİL BİTDİ!

Azərbaycanın istiqlalına, türk demokratiyasının hakimiyyətinə qarşı adda iqtisadi, işdə siyasi olaraq elan edilmiş olan zabastovka [tətill] gözlənən nəticə ilə bitdi.

Mərkəzi Tətill Komitəsi dün nəşr etdiyi bəyannaməsində əməllərə [fəhlələrə] xitab edərək: “Yoldaşlar, biz məğlub olduq!” deyir.

Fəqət məğlub olan əməllər deyil, yalnız Mərkəzi Tətill Komitəsidir. Yoxsa tətillin nəticəsi əsil Azərbaycan əməlləsinin, bu yerin sahibi olan türk demokratiyasının eyni-arzusu [məhz arzusu], demək ki, eyni-qələbəsidir [məhz

qələbəsidir]. Vətənin böylə müşkül bir zamanında ortalığı şuluğa vermək istəməsi ilə birtərəfli qurulan Raboçi Konfransiya [Fəhlə Konfransi] ilə Mərkəzi Tətill Komitəsi Bakı fəqərayi-kasibəsinin [proletariatının] arzusuna deyil, Rusiya Sovet hökumətinin intriqasına xidmət edirlər.

Azərbaycan zəhmətkeşi, istiqlalçı türk demokratiyası isə bu intriqadan bizar və bu hərəkətdən kənar idi.

Onun iradəsi dəxi hakim olmalıydı.

Fəqət özlərindən şübhələnən bolşeviklər hər dəfə olduğu kimi, bu dəfə də türk xalqının bu istəyinə əhəmiyyət vermədilər. Bittəb [təbii olaraq] bunun cəzasını da çəkdi.

Əvət, məğlub olan qüvvət, Mərkəzi Tətill Komitəsinin bəyannaməsində denildi ki, Bakı fəqərayi-kasibəsi deyil, Rusiya intriqasıdır.

Hər məğlubun müqabilində bir də qalib vardır. Bu dəfə qalib gələn qüvvət dəxi məğlubların izah edəcəyi vəchlə [izah edəcəyi kimi] burjuazi qüvvəti deyil, türk demokratiyasının əzmi və istiqlalimilli fikrinin qüvvətidir.

Zabastovka intriqası ilə müvəffəqiyyətli bir surətdə mübarizə etdiyi üçün

Azərbaycan tarixi-istiqlalında şayani-qeyd [qeyd edilməyə layiq] bir mövqe tutacaq olan Nəsim bəy Kabinəsi hər nə qədər əzminin mənbəyini Məclisi-Məbusanın ittifaqla verdiyi qərarından aldısı da, bu əzmini icradakı müvəffəqiyyətini tamamilə istiqlalpərvər Azərbaycan demokratiyasına və milliyətini anlamış türk zəhmətkeş xalqına borcludur.

Bakı fəqərəyi-kasibəsi bu məsələdə qətiyyətlə məğlub deyil, qalibdir. Çünki zabastovkanı istəyən Bakı fəqərəyi-kasibəsi deyil, bolşevik intriqasına uyan rus əməlləri idi.

Türk demokratiyası bu birinci dəfə deyildir ki, kəndi gücünü göstərmiş, onun əzmi xaricində heç bir şey görülməyəcəyini aydın bir surətdə isbat etmişdir.

Bu üçüncü dəfədir ki, türk və müsəlman zəhmətkeşinin iradəsi xaricində görülmək istənilən təşəbbüslər əqim [səmərəsiz] qalır, nəticə yalançı demokratların zərər və xüsrani [ziyanı, üzüntüsü] ilə tamam olur.

Faydasız zərər olmaz zərbi-məsəli bilxassə bu tətillə yaraşar.

Azərbaycan paytaxtı altı günlük fəvqələdə bir həyat keçirməklə, şübhəsiz ki, zərər gördü. Fəqət gördüyü faydalar müqabilində, bu zərərlərin nə qədər cüzi bir şey olduğu təsəvvür olunsun.

Ən böyük fayda bu ki, hökumət bir kərə daimi bir fəsad halında olan Rusiya acentlərini məmləkətimizdən sürüb də gəldikləri yerə atmaq imkanını hasil etdi. Bolşevik fəsadçıları tutdu, sonra başımızda patlamaq üçün zəxirə olunan [gizlənilib saxlanan] tufəng, fişəng və top ambarlarını kəşf etdi.

Denikin adamlarını buradan çıxarmağa təşəbbüs edərkən, hökumət bolşeviklərdən dəxi bu bələkəş məmləkətin yaxasını qurtarmalıdır. Bolşeviklər kəndiləri kəndindən yaxayı ələ verdilər. Öz əlləri ilə özlərini kəsdilər.

Xalqın arzusu, türk zəhmətkeşinin iradəsi və Parlamanın etimadına dayanan Nəsim bəy Hökuməti siyasi bir intriqadan ibarət olan zabastovkanı şanlı bir surətdə basdırdıqdan sonra, təbiidir ki, əməllərin iqtisadi ehtiyaclarını və həqiqi mənfəətlərini heç bir zaman ehmal etməz. Zətən böylə yapacağını əvvəlcədən bildirmişdi.

Hökumət əlbəttə ki, kollektivin əməlləri çıxarıb və qəbul etmək haqqı əməllərə aiddir kimi maddələrini qəbul edəmməz. Çünki bu maddə doğrudan doğruya türk zəhmətkeş demokratiyası əleyhinədir.

Çünki bu maddə ilə “bolşevik ya çar” rus intriqanları istəyirlər ki, başımız üstündə daima siyasi bir tətillə şəmşiri [qılıncı] saxlasınlar. Çünki onlar gördülər ki, əleyhimizə tərtib olunan zabastovkaya birinci zərbəni endirən milliləşmiş Dəmiryol İdarəsi oldu.

“Azərbaycan” qəzetəsi keçən məqalələrindən birində bu zabastovkaya “siyasi bir imtahan” adını vermişdir. Bu imtahandan əliyyüləla [ən əla, əladan da əla] bir surətdə çıxanlar şübhəsiz ki, milli hökumətləri arxasında səddi-İskəndər kimi duran zəhmətkeş türk xalqı oldu.

Bu əli qabarlı vətəndaşlar hər sinifimizdən ziyadə həmiyyət və siyasi idrak sahibi olduqlarını göstərdilər və bununla millətimizi təmsil edən hökumətimizin qələbəsini təmin etdilər.

Əvət, onlar məğlub oldular. Fəqət məğlub olan Bakı fəqərəyi-kasibəsi deyil, Rusiya namına [adına] hərəkət edən siyasət intriqanlarıdır.

M. Ə. [Rəsulzadə]

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

12 mayıs iclası

İclas saat 11-də açılaraq müəllimlərin və Maarif Nəzarəti məmurlarının məaşlarının artırılması haqqında Maarif Nəzarəti tərəfindən təqdim edilmiş olan layihəyi-qanuniyyə və ümum dövlət xidmətçi və məmurlarının məvaciblərinin artması barəsindəki qanun təcili surətdə müzakirə və qəbul edildikdən sonra, iclasın axırında Sosialistlər fraksiyası general Milnin 20 martda nəşr etmiş olduğu və mayın 7-sində Bakı və ümum Zaqafqaziyada paylanmış olan elan haqqında hökumətə sual verir. (Elan Zaqafqaziyanın ingilislər qəzetimizdə vardı.) Bu suala cavabən Rəisivükəla [Baş nazir] Yusifbəyli Nəsim bəy həzrətləri böylə bəyanat verir:

Nəsim bəy [Yusifbəyli] - Möhtərəm məbuslar! Məlumunuzdur ki, ingilis əsgərləri paytaxtımıza daxil olduğu gündən bəri bir çox təbəddülat [dəyişiklik] vəqə olmuşdur. Mən sizin yadınıza salmaq istəyirəm o günləri ki, ingilis əsgərləri Biçeraxov dəstəsi ilə bərabər paytaxtımıza daxil oldular. Yenə sizin xatirinə o günlərdə ingilislər tərəfindən intişar edilmiş [nəşr edilmiş] proklamasiyaları

[bəyannamələri] salmaq istəyirəm. Bununla demək və ərz etmək istəyirəm ki, o şey ki, general Miln tərəfindən elan olunmuşdur, məəttəəssüf [təəssüflər olsun ki], Azərbaycan üçün yeni bir şey deyil. Yalnız bir şeyi sizə ərz etməyə istəyirəm ki, buraya daxil olan xarici qüvvənin gündən-günə, saatdan-saata hökumətə, istiqlalıyyətimizə olan münasibəti dəyişməkdə idi. Paytaxtımızı general-qubernatorluq elan edən Tomson, məəttəəssüf, ərz etməliyəm ki, bütün daxili işlərimizə müdaxilə edirdi. Lakin gündən bu münasibət dəyişildi. Şimdi biz o haldayız ki, heç bir cəhətlə bizim daxili işimizə müdaxilə edilməyir.

Əlbəttə ki, bu hallar səbəbsiz deyildir. Bunun səbəbi-müəyyəni nədir? İngilislər buraya gəldiyi zaman bizim haqqımızda olan məlumatları büsbütün başqa idi. Onlar paytaxtımıza daxil olduqdan sonra özlərinin səhvə olduqlarını gördülər və bildilər ki, bizim haqqımızda onlara verilən məlumat yalandır.

Onlar gördülər ki, Azərbaycan milləti o qədər yüksəlmiş ki, özlərini idarə edə bilirlər. Bunu inkar da etməyirlər. Axır günlərdə onlar açıq deyirlər ki, biz gördük və anladıq ki, siz özünüzü idarə edə bilərsiniz. Sizin daxili işlərinizə müdaxilə etmək artıqdır.

Əlbəttə, biz istəməyirik və istəməyəcəyik ki, kim olursa olsun, xah [istər] ingilis və xah başqa bir dövlət, bizim işlərimizə müdaxilə etləsin. *(Alqış)* Biz istəməyirik və istəməyəcəyik ki, bizim işlərimizə nə qədər qüvvətli və nə qədər təntənəli və şəşəəli [ehtişamlı] olursa olsun, kimsə müdaxilə etləsin. Özümüz-özümüzü idarə etməyə ləyaqətimiz vardır və idarə edə bilərik.

Milnin elan etdiyi intibahnamə, məlumunuzdur ki, mart ayına aiddir. Martın 20-sində İstanbulda çap edilmişdir. Burada texnika cəhətindən iki aydan sonra gəlib çıxmışdır. Bu iki ayın zərfində ya burada, ya ümum aləmdə o qədər təbədülət hasil olmuş ki, İngiltərə hökumətinin iki ay əvvəl nə düşündüyünü burada müzakirə etməyə bir o qədər də lüzum yoxdur. İki ay əvvəl ola bilər ki, İngiltərə hökuməti öylə düşünürmüş. Hər halda həman məsələ bu günə aid deyildir. Çünki iki ayda deyil, iki gündə deyil, saatın ərzində dəyişikliklər vəqə olur.

Çox ola bilsin ki, bu yaxın zamanlarda hökumət mümkün biləcəkdir ki, sizə bir çox təbəddülatlardan bəhs etsin. Mən kamali-əməniyyət [tam əminlik] və cəsəratlə deyə bilərəm ki, Miln tərəfindən elan edilən intibahnamənin bir o qədər əhəmiyyəti qalmamışdır və ya Tiflisdən bizə verilən məlumata görə, bu elan tarixə aid köhnə bir şeydir. Onlar öylə mülahizə etmişlər, bəlkə onların şu elanı şəhərimizdə vəqə olan tətillə bir təsiri olsun. Mən təkrar ərz etməyə istəyirəm ki, ola bilsin yaxın günlərdə sizə məlumat verək ki, bizim artıq müqəddəratımız təyin edilmişdir, Məvərayi-Qafqaziyanın [Zaqafqaziyanın] məsələsi Sülh Konfransında həll edilmişdir. Bunun nəticəsi olaraq bir çox təbəddülat hasil olacaqdır. Əlbəttə, bunlar mənim şəxsi qənaətimdir. Hər halda yəqin etməyə olar ki, bizim müqəddəratımız həll edilmişdir. Ancaq bir məsələ var ki, o da millətin əzmi və arzusudur. Necə ki, tətillə zamanı da isbat etdi ki, millət artıq özünü bilir, millət istiqlalıyyətə layiqdir. Buna layiq olduqdan sonra əlbəttə öz

istiqlalıyyətini mühafizə edər və mən yenə təkrar edirəm ki, Azərbaycanın heç bir şeydən qorxusu yoxdur.

(Mabədi var)

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Hacı-Tərxan altında (Rəsmi məlumat)

Mayın 10-da İngiltərə aeroplanları düşmənin Volqada olan üssülhərəkəsi [bazası] üzərində müvəffəqiyyətli bir surətdə uçmuşlardır. Aeroplan mövqiflərinə və müsəlləh [silahlı] gəmilərə bombalar salınmışdır. Bombaların bir çoxu yerinə düşüb yanğınlar əmələ gətirmişdir.

SÜLH ƏTRAFINDA

Sülh Konfransının açılması və alman nümayəndəsinin nitqi

Versaldan alınmış olan məlumatı-rəsmiyyəyə görə may ayının 7-sində, saat 3-də “Palas” oteldə Almaniya sülh nümayəndələrinə sülh şəraiti [şərtləri] təqdim edilmişdir. Almaniya tərəfindən indiki Almaniya nazirlərindən Brokdorf-Rantsau, Gisberts, prezident Leynert, professor Şukinq, doktor Melxior, direktor Simons, fon Ştokhammern və səfərxana müstəşarı Rediger isbatı-vücud [iştirak] etmişlərdir.

Etilaf [Antanta] dövlətləri tərəfindən Konqre üzvləri Klemanso, Vilson, Lloyd Corcdur. Bunlar Almaniya nümayəndələri varid olduqda ehtiramən ayağa durmuşlardır. Klemanso təbrik nitqi irad

etdikdən sonra qraf Brokdorf-Rantsau bu məzmununda nitq irad etmişdir:

“Centlmenlər! Bizi bir yerdə cəm edib də mümkün olduğu qədər tez bütün cahana möhkəm və mətin sülh vermək məsələsi həllinə müvəzzəf olduğumuzdan [vəzifəsini öhdəməizə aldığımızdan] biz çox məmnunuz. Biz heç bir vaxt özümüzü məğlubıyyətimizin qədəri və zəifliyimizin dərəcəsi [barəsi]ndə aldatmayırıq. Biz biliriz ki, Almaniya ordusunun gücü pərişan olmuşdur.

Burada bizə qarşı olan nifrəti biliriz. Biz bunu da eşitmişik ki, qaliblər nəinki bizi məğlub düşmən, bəlkə cani sifəti ilə mühakimə etmək istəyirlər. Bu aləmşümül Avropa müharibəsi... (Burada teleqraf cümləsi buraxılmışdır.) ...qaldığından uzağıq. Almaniya ki, müdafiə müharibə [müdafiə müharibəsi] aparırdı, davanın başlanmasında yalnız müqəssir deyildir. Bizlərdən kimsə istəməz təsdiq edə ki, Avstriya-Macaristan vəliəhdinin qətli münasibəti ilə səhv edilmişdir. Axırncı 50 ildə bütün Avropanın cahangirliyi beynəlmiləl halı zəhərləmişdir. Revanş politikası, nüfuz dairəsini artırmaq siyasəti və xırda millətlərə muxtariyyət verməmək siyasəti öylə bir bədbəxtanə hal yaratdı ki, o hal Avropa müharibəsinə səbəbiyyət verdi. Rusiyanın səfərbərlik elanı möhlət vermədi ki, bu bədbəxtanə vəzi [vəziyyəti] dü-zəltmək mümkün olsun və məsələnin həllini hərbi məmurların ixtiyarına verdi.”

Zaqafqaziya cümhuriyyətləri

Tiflisdən alınan mövsuq [etibarlı] məlumatı görə, Sülh Konfransı Zaqafqaziya cümhuriyyətləri haqqında müəyyən qə-

rara gəlmişdir ki, bu qərar üzrə də Zaqafqaziya cümhuriyyətləri təsdiq edilir. Etimadnamələr Müttəfiq dövlətlər arasında təqsim edilmişdir [bölünmüşdür].

QƏZETƏLƏRDƏN

Odessa bolşeviklər tərəfindən işğal edilmədən əvvəl sabiq imperatoriçə Mariya Fyodorovna Paris[dəki] Danimark səfərxanası vasitəsilə Müttəfiqlərin [Antanta ölkələrinin] nümayəndələrinə müraciət edib, maddi cəhətdən müavinət edilməsini onlardan rica etmiş və özlərinin qayət fəqr içində üsrətdə [çətinlikdə] olduqlarını əlavə etmişdir. Imperatoriçənin təvəqqesinə əməl edilmişdir.

Sabiq knyazların Petroqrada təbidi [qovulması]

Sabiq Veliki knyaz [Böyük knyaz] Nikolay Mixayloviç, Georgi Mixayloviç, Pavel Aleksandroviç Qafqaz Mədənlərində bolşeviklər tərəfindən həbs edilib hal-hazırədək Petroqradda saxlanılmaqdadırlar. Petroqrada təxliyə edildikdən və general Yudenix həmləsindən sonra onların müqəddəratı məlum deyildir.

- Arnold Boldvinq xəbər vermişdir ki, mart ayının 31-ində Müttəfiqlərin İngiltərəyə olan borcu 1.508.447.000 lirədir.

DAĞISTAN ƏHVALI

Çeçəndə

Çeçen rayonunda əməliyyatda bulunan Könüllü ordu dəstələri Qrozniya

çəkilməşlərdir. Yandırılmış olan bir neçə çeçen kəndlərinin elçiləri bugünlərdə Denikin dəstələrinin harada olduqlarını öyrənmək istəmişlərdir. Çeçenlərlə Dağistanlı dəstəsi arasında, məəttəəssüf [təəssüf ki], müsadimə [toqquşma] vaqə olmuşdur. Aşkar olduğuna görə, bu da düşmənlər tərəfindən buraxılan müfəttinanə [araqarışdırıcı] şayiələrin nəticəsi olmuşdur. İstintaq edən hökumət komissiyasının işi qurtarmışdır. Çeçenlər axırıncı ictimada [yığıncaqda] qəti surətdə izhar etmişlər ki, onlar öz varlıqlarını ancaq dağistanlıların ittifaqında görürlər. Ona görə heç bir qüvvə Denikin və kompaniyasının polis təzi-idarəsini onların boynuna keçirməyə malik deyildir.

Teymurxanşurada

Məşhur Şeyx Uzun Hacı Saltinski və Əli Hacı Akuşinski hökumətin dəvətinə görə hal-hazırda Teymurxanşurada idarəyi-ruhaniyyədə islahat icrası ilə məşğuldurlar. Hökumət rəisi Kotsev kəndləri gəzib övdət etmişdir [qayıtmışdır]. Mayın 15-ində təyin edilmiş Məclisi-Məbusan seçkiləri üçün hər yerdə ciddiyyət görünür.

Qroznı mədənlərində dəhşətli yanğın

“T. K.” qəzetəsi bu yaxınlarda Qroznıda vaqə olan dəhşətli yanğını böylə təsvir edir:

Aprelin 27-sində, gündüz saat 3-də naməlum səbəbdən “Şimali Qafqaz” şirkətinin 232-ci uçastokunda 1 nömrəli buruq yanmışdır. Qanav [qanov, arx] ilə atəş 2 nömrəli buruğa keçir, sonra atəş “Petrograd-Qroznı” neft şirkətinin 137-

ci uçastokuna keçir. 55 nömrəli fontanlı buruğu güclə yanğından saxlamaq mümkün olmuşdur.

Mədən dairəsində alov seylabı [seli] axırdı və nerəyə çatsa, oranı da yandırır. Buruqlarda yanan neftlərin miqdarı 4 milyon putdur. Yanğını tezliklə söndürmək əmələ [fəhlə] yoxluğundan və texnika cəhətdən mümkün olmamışdır. Onlarla milyon xəsarət vardır. Yanğından hasil olan bulud Qroznını zülmət içində buraxmışdır.

HANSI VACİBDİR?

Hökuməti mövqesiz zabastovkalarla işğal edən fəhlə güruhu yəqin ki, sabahkı günün fikrinə qalmaq istəməyir. Bildirki çörək qəhətliyi bu il də təkrar olmasın. Bildir Muğandan hasil olmuş taxılın həddi-hesabı yox idi. Ümuri-siyaysiyyə [siyasət işləri] başlı və müdəbbir [uzaq-görən] bir hökumətin əlində olsaydı, bildirki yalnız Muğanın taxılı bugünkü Zaqafqaz cümhuriyyətlərinin dördünə də kifayət edərdi. Məəttəəssüf [təəssüf ki], bolşevik sərsəriləri taxıl qeydinə deyil, qabaqca taxıl əkməş biçərə əkinçilərin qırğını ilə məşğul olaraq bərəkətli bir məhsulətin fikrinə də qalmaqdadılar. Qəflətdən bir vaxt ayıldılar ki, daha rüzgarın təsiri ilə sünbülələr əyilib dənələrini ətrafa saçdılar. Bu vaxtlar kəndlilər əyinlərini, dam-daşlarını buraxıb dağlara, meşələrə qaçmışdılar. Taxılları biçmək üçün bir çox oraq və dəryaz kimi karastılara [alətlərə] ehtiyac var idi. Lakin hərçi çalışdılar, çabaladılar, Maskovdan beləsinə teleqraflar çəkildilər, amma bu

karastıları ələ gətirəmmədilər. Bina-ənileyh [ona görə], milyonlarca əhalinin taxılı yerlə yeksan olub qumlarla, torpaqlara qarışdı getdi. Fəhlələr çörəyin girvənkəsi[ni] 20 rubləyə yedilərsə də, qorxudan səslərini də çıxarammadılar. Çünki zalım bolşeviklərin hərəkətinə qarşı heç kəs cıqqırığını da çıxara bilməzdi.

Yeni biçin vaxtına az qalmışdır. Bildirki kimi məhsulumuz boldur. Azərbaycanın hər cəhətindən tərif sədələri eşidilməkdədir. Bunun hamısını ələ gətirə bilmək üçün fəvqəladə ciddi tədbirlərə ehtiyac görülür. Minlərcə biçinçi və çalınçıların mühəyyəsi [hazırlanması] ilə bərabər, yüz minlərlə oraq və dəryaz kimi şeylərin pişəzvəqt [qabaqcadan] tədarükü gərək görülsün. Bunun qeydinə əhali ilə bərabər hökumət də qalmalıdır. Lakin Fəhlə Konfransı adı ilə bir dəstə xaricdən gəlmə sərsərilər gündə bir zabastovka məğlətəsi [hay-küyü] ilə hökuməti məşğul edir, faydalı vaxtını bihudə işlərə sərf etdirir ki, müəssisələrin fəaliyyəti siyasi zabastovkalar kimi xəyanətlərlə mübarizədən ibarət olarsa, taxıl hasilatı kimi məsələlərin həllinə vaxt daha qalmaz. Bu ilki taxılı da yenə qurd-quşlar yeyər.

Əcəba, rus fəhlələrinin arasında idrak və əqli-səlimə [sağlam ağıla, mühakiməyə] malik olanları yoxdurmu ki, hökumətdən Hacı-Tərxan [Həştərxan] yolu əvəzinə Muğan yolunun açılmasını tələb etsinlər?

Hacı-Tərxanlıların bugünkü qəhətlikdən çəkdiqləri müsibətini hamıdan artıq fəhlə qismi hiss etdiyi halda, “Bakının məişət anbarı” müqabilində bulunan Muğanın əhval və övzasına [vəziyyətinə]

diqqət etməyib, təkasül ilə [başisoyuq] davranmağı böyük bir qəbahətdir sanıram. Halbuki bu il də Muğanın məhsuləti cəm olmazsa, söz yoxdur ki, fəvqəranın və ələlxüsus fəhlə qisminin məişəti indikindən də ağır keçəcəkdir. İştə, zabastovkanın məramı filvaqə [həqiqətən] iqtisadidirsə, məmləkətin iqtisad cəhətindən ən böyük ehtiyacı Tanrının bəzi [saçdığı] və ehsan etdiyi milyonlarca nemətinin asan vəchlə ələ gətirilməsidir ki, bu yolda fəhlələrin nə kimi fəaliyyəti olursa-olsun başqasının heç bir söz söyləməyə haqqı olmazdı. Bakının nefti Hacı-Tərxana getsə də, getməsə də işləyən fəhlə haqqını alacaqdır.

Lakin fəhlə ac qalarsa, hökumətdən buna çarə tələb edəcəkdir, ucuz çörək istəyəcəkdir. Məhsulətin ələ gətirilməsi üçün hökumətə bu gün yardımlıq etməyib də hələ bəzi fitnəli məğlətələrlə onu işğal edən fəhlələrin sabah ac qala biləcək halında müqəssir kim olacaqdır, aya [görəsən]?

Bakıda oturub Rusiyanın qeydinə qalanlara nə nəzərlə baxmalıdır? Azərbaycanın dərdinə qalmaqda bizlə qəm şərifi olmayanlar yəqin ki, azərbaycanlı olmaz. Azərbaycanlılığın birinci sifəti şad günlərində məsrur [şad], qəmli günlərində məğmum [qəmli] və həyəcanlı günlərdə də mərdanə fədakarlıqdan ibarətdir ki, bu sifətlər kimdə olmasa azərbaycanlılardan məhsulə deyildir [hesab olunmur]!

Özgə qolunun zoruna ümid bağlayıb qalarsaq, Mart hadisəti kimi fəqərələr [hadisələr] yenə təkrar olunur. Biz ancaq öz zəhmətkeşlərimizə ümidvar olmalıyıq. Bunların sayəsində məhsulətimizi

asudəliklə toplayıb, vaxtlı-vaxtında anbarlarımızı doldurmaliyiq ki, məqamizərurətdə özlərimizlə bərabər özgələri də çörəksiz qoymayaq.

Əvvəla hökumətin ianəsi ilə dolanan yüz minlərlə qaçqınlarımız vardır ki, əkin və biçin kimi şeylərin hamısı bunların əlindən gəlir. Bunları xüsusi idarələr vəsitəsilə məhsulətə bol olmuş kəndlərə və qəzalara göndərməlidir ki, əkin sahiblərindən qanuni ücrətlər alıb, buğda və arpanı biçsinlər.

Hələ biçin vaxtnadək tarlaları bir çox afat [fəlakət] və bəlalardan hifz etməlidir ki, başlıcaları çəyirtgə və çöl siçanlarıdır. Ziraət idarəsinin məlumatına görə, Bakı quberniyasında dörd min və Gəncə quberniyasında bir min desyatın yer çəyirtgə yumurtası ilə doludur. Həman yerlərdə çöl siçanları da hədsiz ürüyüb artmışlardır. Bunlarla mübarizə kompaniyasını indidən açmalıdır ki, məbada sonradan əkinçilərin səy və zəhmətləri hədəyə gedər. Bunun icrası üçün Ziraət idarəsi hökumətdən 110 min rublə pul tələb edir. Bu pulun çoxu bəzi karas-tıların tədarükü və məxsusi dərmanların hazırlanmasına sərf olunacaqdır. Zənn edirəm ki, həman qaçqınlarımız tərtib verilə biləcək bu mübarizə dəstələrinə də yarasınlar.

Binaənileyh [ona görə], mübarizə rəhbərlərinin birinci vəzifəsi görülmə biləcək işlərin hamısını da olmasa, bir çoxunu qaçqınlara tapşırmaqdır ki, həm qaçqınlar öz zəhmətləri sayəsində dolansınlar, həm də hökumətin bunlara xərc-lədiyi məsarifi dağılmaıy xəzinədə sair ehtiyaclarımız üçün qalsın.

Xülasə, məhsulətin ələ gətirilməsi

üçün vaxtı fəvta verməməli, hər bir fə-dakarlıqdan çəkinməməlidir.

F. A.

TƏTİL ƏTRAFINDA

Tətilin qurtarması

Mərkəzi Tətil Komitəsi (Staçkom) tətilin qurtarmasını və mayın 13-ündə, gündüz saat 12-də işə başlamağı qərara almışdır. İşə başlamadan əvvəl səhər saat 10-da rayon staçkomları [tətil komitələri] mitinqlər tərtib edəcəklərdir. Bu mitinqlərdə Mərkəzi Tətil Komitəsinin nümayəndələri Bakı fəqərayi-kasibəsinin tələbatı haqqında məruzədə buluna-caqlardır. Tətil Komitəsi bu münasibətlə buraxdığı müraciətnamədə deyir ki:

“Yoldaşlar! Biz məğlub olduqsa da lakin Bakı fəqərayi-kasibəsinin qüvvəti artıqdır.”

“Raboçi Klub”un qapanması

Dünən hökumətin binagüzarlığı [sə-rəncamı] ilə Bakıdakı “Raboçi Klub” polis tərəfindən qapanıb və möhürlənmişdir.

Pristavın qovulması

Portovoy uçastokun [liman sahəsinin] pristavı Maksimyuk tətil əsnasında hərə-kətsiz və fəaliyyətsiz qalaraq lazımı ciddiyət göstərmədiyindən qubernatorun binagüzarlığı [sə-rəncamı] ilə qul-luğundan əzl [kənar] edilmişdir.

Bolşeviklərin həbs edilməsi

Mayın 9 və 10-nunda Balaxana-Sa-bunçu mədən dairəsində müsəlman

əmələləri tərəfindən tətil və bolşevizm lehinə təbliğatda bulunan Kamran Ağazadə, Mixail Kazaşvili, Arçil Georqadze, Sergey Çinyakin, Kaqam Kurmayev, Pavel Anderson və İshaq Xvalis tövqif [həbs] edilib polis müdirinə verilmişdir. Onlar şəhərə təhərri [axtarış] polisəsi binagüzarlığına göndərilmişlərdir. Xvalis 1907-ci ildən bəri bolşevik olub Tiflisdə və Qori şəhərlərində tətillərdə iştirak etmişdir. Onlar hamısı həbsxanaya göndərilmişlərdir.

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Qubernatorun övdəti

Bakı qubernatoru Rəşid bəy Axundzadə dünən Bakıya övdət edərək [qayı-daraq], kəndi vəzifəsini ifaya şüru etmişdir [başlamışdır].

Konka hərəkatı

Şəhərdə müsri [yoluxucu] xəstəliklər qurtardığından, Səhhəti-Ümumiyyə Nəzarətinə mütəəlliq [Səhiyyə Nazirliyinə məxsus] sihhiyyə nəqliyyat arabaları işsiz qalmışdır. Buna binaən [buna əsasən], Səhhəti-Ümumiyyə naziri Şəhər idarəsinə müraciətən rica etmişdir ki, arabaların azad edilmiş olan 50 rəs [baş] atla-rını alıb konka hərəkatına başlasın.

AZƏRBAYCANDA

Gəncədə

Təzəlikcə buraxılmış olan Azərbaycan yüzlükləri əhali və tüccarlar tərəfindən qayət həvəslə qəbul edilir. Bu yüzlükləri alıb əvəzinə xırda pullar verirlər. Zaqaq-

qaz pulu ilə başa-baş dəyişirlər. Halbuki əvvəlcə Zaqaqqaz pulu artıq faizlə gedirdi.

- Qazax mahalı naçalniki Ərzaq Nəzarəti qarşısında təşəbbüsdə bulunmuşdur ki, mahal dairəsindən xüsusi şəxslər taxıl aparmasınlar. Zira bu axırıncılar ma-halda taxıl qiymətinin artmasında böyük rollar oynayırlar.

- Hərbiyyə Nəzarətinin binagüzarlığı [sə-rəncamı] ilə Ərzaq Nəzarəti ixtiyarında olan ərzaq şeyləri Bakıya və Gəncəyə gətirilir.

İZHARİ-İMTİNAN [TƏŞƏKKÜR BİLDİRİLMƏSİ]

Salyan qəzasına tabe Xıllı nahiyəsi müdiri Mirzə Məhərrəm Lələyev əfəndi inqilabdan şimdihə qədər dəfəatla [də-fələrlə] dağıdılıb bərbad bir hala gələn kənd məktəblərini bir dərəcəyə qədər maddətən təmir edərək tərbiyyə təşnə olan kənd çocuqlarının məktəbə top-lanmasına bais olmaqdan maəda [əlavə], Kür suyu daşqınında ətrafda sədd çək-dirməkdə böyük fəaliyyət ibraz etmişdir [göstərmişdir]. Mümaileyh [haqqında da-nışılan] əfəndinin işbu hərəkatını həm dövlət və həm də camaatımız üçün fəv-qələdə bir xidmət ədd [hesab] edərək, səmimi təşəkküratımızı izhar etməyə qəzetənin vasitə olmasını rica edirik.

[Rüstəm] İskəndərzadə

Müvəqqəti müdir:
Hacıbəyli Üzeyir

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR**Tətil bitdi!**

səh. 192. “kollektivin”: kollektiv müqavilə nəzərdə tutulur.

“səddi-İskəndər”: “Quran”a görə, İskəndər Zülqərneynin Yəcuc-Məcuc qövmü ilə mədəni qövmlər arasında inşa etdiyi sədd. Ədəbiyyatda “keçilməz, aşılmaz sədd” mənasında işlədilir.

Azərbaycan**Məclisi-Məbusanında**

səh. 193. “(Elan Zaqafqaziyanın ingilislər qəzetəmizdə vardı.):” Belə görünür ki, bu cümlə yarımcıq çıxmışdır. General Milnin “Zaqafqaziya əhalisinə” adlı, 20 mart 1919-cu il tarixli bəyanatı “Azərbaycan” qəzetinin 9 may tarixli 176-cı nömrəsində verilmişdir.

“Mən sizin yadınıza salmaq istəyirəm o günləri ki, ingilis əsgərləri Biçeraxov dəstəsi ilə bərabər paytaxtımıza daxil oldular.”: Bu cümlə qəzetdə belə getmişdir: “Mən sizin yadınıza salmaq istəyirəm o günləri ki, ingilis tərəfindən işğal haqqında idi ki məzmunu əsgərləri Biçeraxov dəstəsi ilə bərabər paytaxtımıza daxil oldular.”

Sülh ətrafında

səh. 194. “Palas” otel: söhbət Versalda yerləşən Trianon Palace Versailles otelindən gedir. Otel 1910-cu ildə inşa edilmişdir. Versal Sazişi 1919-cu ildə bu oteldə hazırlanmış və Almaniya nümayəndə heyətinə təqdim edilmişdir.

səh. 195. “məğlubiyətimizin”: qəzetdə “məğlubumuzun” getmişdir.

Qəzetələrdən

səh. 195. “Qafqaz Mədənlərində”: Qafqaz Mineral Suları kurortlar qrupu nəzərdə tutulur.

“Arnold Boldvinq”: güman ki, 1917-1921-ci illərdə Britaniya Dövlət Xəzinəsinin Maliyyə katibi vəzifəsini tutan Stenli Boldvindən [Stanley Baldwin] söhbət gedir. Qəzetdə “Arnold Boldvinq” yazılmışdır.

Dağıstan əhvalı

səh. 196. “T. K.”: Vladiqafqazda nəşr edilmiş “Terski kazak” qəzeti nəzərdə tutulur.

Hansı vacibdir?

səh. 198. “F. A.”: bu imza Fərhad Ağazadəyə məxsusdur.

Azərbaycanda

səh. 199. “mahalda taxıl qiymətinin artmasında”: qəzetdə “qiymətinin” yerinə “qisminin” getmişdir.

Cümə axşamı, 15 may 1919-cu il, nömrə 181

AZƏRBAYCAN*Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir*

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Pəncşənbə, 14 şabanül-müəzzəm sənə 1337. 15 mayıs 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalətin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 25 rublə, 2 aylığı 45 rublə, 3 aylığı 60 rublə. Elan fiatı: birinci səhifədə sətri 4 rublə, axırını səhifədə sətri 3 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 2 rublə.

ELAN

1919-cu ildə mayıs 15 pəncşənbə [cümə axşamı] günü saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan edilir.

T-152

**Hökumət Teatrosunda
Axşam tamaşası****NADİR ŞAH ƏFŞAR**

Milli səhnəmizin müqtədir və mahir xadimi və sabiq baş rejissoru mərhum Hüseyn Ərəblinin qəbri üstə abidə rəzk [abidə qoymaq] və biçiz [köməksiz] qalmış ixtiyar validəsinin məişətini təmin etmək və ehtiyacını rəf etmək [aradan qaldırmaq] üçün

Zülfüqar bəy və Üzeyir bəy Hacıbəyli Qardaşları Müdiriyyəti cümə günü şabanül-müəzzəm ayının 15-də 1337 sənə (mayın 16-da 1919-cu ildə) milli səhnəmizin zəhmətkeşi mərhum Hüseyn Ərəblinskinin ruhunu dərxatir [yad] etmək üçün Müdiriyyətin aktyorları tərəfindən mərhum Hüseynin sevdiyi “Na-

dir şah Əfşar” faciəsi mütəntən [təntənəli] surətdə mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır.

Bu tamaşanın həm mənəvi və həm də maddi cəhətini nəzərə alaraq, Müdiriyyət, aktyorları ilə bərabər ümidvardır ki, möhtərəm camaatımız fəvqə məzkur [yuxarıda deyilən] məqsədə diqqət edərək həman günü işbu tamaşada isbatı-vücut [iştirak] etməyə əhəmiyyət verməklə belə axırını dəfə olaraq mərhumun ruhunu dərxatir və şad edərlər. Bununla əlavə olunur ki, bu tamaşada “Nadir şah” rolunu ifa edən məşhur artist Abbas Mirzə Şərifov mərhum Hüseynin öz səliqəsi ilə tikdirdiyi Nadir şah libasında çıxacaqdır.

Biletlər indidən cəmi aktyorların iştirakı ilə əldə və teatrın kassasında satılmaqdadır. Bu məqsədə ianə olunarsa, idarəmizdə (Qubernski küçədə nömrə 43) kamali-məmnuniyyətlə qəbul edilib ianə sahibinin verdiyi paranın qədəri və ismi qəzetələr vasitəsilə göstəriləcəkdir.

Tamaşa başlanacaqdır axşam saat 8-in yarısında.

Müdir: Zülfüqar bəy Hacıbəyli